

tu illi bonum reddis, malus non es. Si ille tibi malum facit, et tu illi malum reddis, bonus non es. Si ille tibi bonum facit, et tu illi malum reddis, malus es. Si ille tibi malum facit, et tu illi bonum reddis, bonus es. De proximo tuo hoc modo judicare debes. Vide quid facit. Si certum bonum, si dubium bonum; si certum malum, si dubium malum. Si certum bonum est parvum, majus existima. Si certum malum est magnum, parvum puta; parvum minus judica. Si dubium est bonum, verum puta: si dubium est malum, bonum puta. Hoc est iudicium verum, iudicium bonum, iudicium Deo placitum. Quod si tu illi non solum discernendo, sed etiam faciendo in sacrificium obtuleris, placabis iram, et gratiam consequeris.

3. Deinde sequitur, diligere misericordiam, ut

LIBER SENTENTIARUM.

Sequentes Sententias, quæ Sermonibus de Diversis in prioribus Editis subiciebantur, Horstius, Bellarmini consilium secutus, in dubiorum operum classem ob styli diversitatem relegavit.

1. Rationalis creatura in hoc se debet diligere, ut beata sit; et Deum, per quem solum beatificari possit: cujus insecutor et æmulus ad hoc elaborat, ut eam in utraque sui qualitate corrumpat. Corpoream igitur qualitatem appetitu gulæ et fluxu luxuriæ depravat penitus et corrumpit: jumentumque carnis his duobus aculeis agitata in præcipitia mortis impellit. Invisibilem vero humanæ substantiæ portionem spiritualibus aggreditur armis, eamque gemina peste inficiens, tumore superbiæ, et avaritiæ labe commaculat; sicque totam massam fermenti hujus colluvione corrumpens, homini præripit beatitudinem, quam amisit.

2. Quatuor sunt, quorum in hac vita obsequiis deservimus: caro, mundus, diabolus, Deus. Carni militamus, gulæ illecebris serviendo, luxuriæ stimulis obsquendo. Mundo militamus, avaritiæ æstibus anhelando, honoris altitudinem affectando. Diabolo militamus, bonorum profectibus invidendo, et contra Deum superbiæ spiritu intumescendo. Deo militamus, pietatis operibus humiliter insistendo, potestates aërias virtute spiritus oppugando. Habent et singuli principes isti donativa sua propria. Caro suis tironibus elargitur momentaneam voluptatem: mundus, transitoriam sublimitatem: diabolus, perpetuam captivitatem: Deus, interminabilem felicitatem. Hæc sola præponderat.

773 3. Evangelica sanctione præceptum est, ut in via mortalitatis hujus terrenis affectibus inhaerentem neminem salutemus (*Luc. x, 4, et xi, 43*). Quos autem ab hac vita suspensos viderimus, illis

bonum quod agis, non ex timore, sed ex amore. Postremo, sollicitum incedere, ne vel bonum quod necdum habes non merearis accipere, vel bonum quod habes amittas. Porro in his tribus Trinitati in te operanti cooperaris. Sapientia enim te ad agnitionem veritatis illuminat; charitas te ad desiderium bonitatis inflamat; paternitas in te custodit quod creavit, ne pereat. Per illuminantem ergo sapientiam et cum lucente rectum discernis; per inflammantem et cum ardente misereris; per providentem vero paternitatem, et cum tuente temetipsum custodis; per Trinitatem cooperanti Trinitati Trinitatis imago efficeris, verumque sacrificium tunc te ipsum Deo offers, cum ad ejus similitudinem reformatis. Amen.

securæ salutationis gaudium offeramus. Unde et in Evangelio tria salutationis genera invenimus. Virgo siquidem Maria salutavit Elisabeth (*Luc. i, 40*), angelus vero Mariam (*Ibid., 28*), Dominus autem Jesus discipulos salutavit post resurrectionem (*Joan. xx, 19*). Cum ergo videmus eos qui in sterilitate vitæ hujus servierunt, montana confessionis ascendendo, fervorem pœnitentiæ quasi filium quemdam concipere; illis vocem salutationis, illis in verbo Domini remissionis et gratiæ et veniæ largitatem debemus offerre. Quos vero in sanctitate et castimonia Domino servire conspicimus, invitando ad meliora, benedictionem et gratiæ fecunditatem eis necessario promittamus. Quos sane in conclavi remotioris apostolicæ fastigium tendere videbimus, illis quietis et pacis geminam soliditatem, cujus etiam in suo corpore quædam præludia sentiunt, vivæ vocis ministerio spondeamus.

4. Dominum Jesum Christum subire crucis et mortis ignominiam, tria quædam præcipua coactione voluntaria compulerunt. Filialis et pura obedientia, qua prioris inobedientiæ piaculum solvitur. Compassibilis et communis miseria, quæ illius justitiam inflexibilem, virgam ferream, et ad misericordiam hortabatur. Erat miseria illa et ponderosa et gravis, et cervicibus hominum communis peccati et mortis conditione premebat: publica et generalis, quæ justos et injustos simili damnationis sententia pariter obligabat: continua et perennis, quæ nisi per Christum redemptionis gratia fieret, irremediabilis captivitatis nexu, omne genus Adam.

damnationis voragine absorbebat. Porro tertium quod spontaneæ cogit in mortem, celeberrima et solemnissima victoria, cujus successu, inevitabilis diaboli et mortis potentia in monumento gloriose et efficaciter erat imminuenda.

5. Tribus modis exultat Dominus caput nostrum: mentem scilicet a terrenis affectibus suspendendo, ut spe cœlestium transitoria contemnamus; divinam scientiam conferendo, ut eorum quæ temporaliter non videntur, scientiam teneamus; ad amorem cœlestium sublevando, ut in carne positi, ipsam quoque carnem divinæ dilectionis altitudine transcendamus.

6. Homines habent triforem statum vivendi. Non delinquere, quod agit utique timor servilis. Nolle delinquere, quod exhibet filialis. Non posse delinquere, quod sola confert beatitudo perennis.

7. Quatuor esse dicuntur, quæ nostræ gratiam devotionis adaugent. Memoria peccatorum, quæ hominem reddit humilem apud se. Recordatio pœnarum, quæ illum sollicitat ad bene agendum. Consideratio peregrinationis, quæ illum hortatur visibilia debere contemni. Desiderium vitæ perennis, quæ hominem incitans ad perfectum, cogit eum a terrenis affectibus voluntatis mutatione suspendi.

8. Nostræ inscientiæ tarditatem erudit Dominus tribus modis. Indulti beneficii largitate, quæ nostræ duritiam mentis emollit, et excitat ad amorem. Frequenti verberum severitate, quæ præstans intellectum auditui, inculcit nobis timorem. Contemptus publicæ vililitate, quo implens facies nostras ignominia, parit nobis verecundiam et ruborem.

9. Motus et titillatio carnis nostræ tribus ex causis contingit. Ex præcedenti cogitatione, cum formas et imagines illicitas intus trahentes, in earum retractatione turpiter commovemur. Ex ventris plenitudine, quia, cum venter ciborum cumulositate distenditur, caro lascivius ad motum luxuriæ concitatur. Ex maligni spiritus impugnatione, quia quo justos superare se minime posse considerat, eo per carnis titillationem gravius eos impugnat.

10. Auctoritate Scripturarum, male cogitare, maledicere, et malefacere prohibemur: quia in male cogitare vel immunditia est, cum res sordidæ et impuræ memoria revolvuntur; vel superbia, cum animus quasi superior super proximos suos erigitur et inflatur; vel avaritia, cum diabolo instigante contra præceptum Dei res proximi concupiscitur. Necessè est enim malæ cogitationi horum trium aliquid semper inesse. In maledicere vero sermo est vel supervacuum, ratione et utilitate carens: vel detractorius, fraterna bona invida corrosione et odii instinctu diminuens: vel adulatorius, caput alicujus falsæ olei delinitione demulcens. In malefacere quoque opus est vel simulatorium, cum aliud intendimus quam opere demonstramus: vel impium, cum proximos nostros lædimus: vel impudicum, cum nos aliquo modo sordidamus.

11. De convalle plorationis ascensuri, semper ad altiora tendere et anhelare debemus. Est enim quasi quoddam desertum vita ista mortalitatis, de qua dicitur: *Terra deserta, invia et iniquosa (Psal. lxxi, 3)*. Sed triformis est species desertorum. Est quippe desertum, momentanea scilicet vanitas, quam despiciere vitæ moderatione debemus. De quo deserto ascendere nos oportet, sicut dicitur: *Quæ est ista quæ ascendit de deserto deliciis affluens, innixa super dilectum suum? (Cantic. viii, 5)*. Deliciis affluimus, cum virtutibus abundamus. Super dilectum innititur, cum Deo adscribimus quidquid boni operamur. Est aliud desertum, christianæ simplicitatis humilitas: vocata desertum, quia fere nullus est imitator Christi, qui studeat istud bonum operari. Per hoc desertum necesse est ascendamus. Unde dicitur: *Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus? (Cant. iii, 6)*. Sicut virgula fumi ex aromatibus ascendimus, cum virtutum studio et disciplina exercitati, proximos nostros ad bene agendi similitudinem incitamus. Est aliud quoque desertum, innocentæ purioris simplicitas vel integritas. Ad hoc debemus ascendere, quia ad veram munditiam, ut simus sancti corpore et spiritu, debemus anhelare. Ascendamus ergo de deserto momentaneæ vanitatis per desertum humillimæ simplicitatis ad desertum integerrimæ puritatis.

12. Dominus noster habet proprie sagittas, quibus hostes suos vulnerat, et in brachio virtutis expugnat. Sunt autem tres sagittæ, quibus hostes sauciantur. Stimulus amissæ pecuniæ, quia valde conteritur, qui instrumenta vivendi et satellites voluptatum divitias amissæ reminiscitur. Sequitur pestis corporalis molestiæ, quæ ut ejus vias ex omni parte sepiat, eum quem ad peccatum festinare considerat, etiam corporis contritione flagellat. Sequitur malleus infernalis memoriæ: quia, cum se homo undique circumseptum pondere pœnarum corporaliū pensat, etiam ad illam quæ fine caret angustiam oculos porrigens, horribilem gehennæ fornacem timida secum consideratione tractat.

13. Sunt et aliæ tres sagittæ, quibus Dominus etiam eos sauciat, quos ad degustandum dulcedinem suæ dilectionis invitat. Quarum prima est timor castus: qui ideo sic vocatur, quia et timeri Dominum a servo jubet, et servum ab illicitis continere respectu Domini admonitione continua persuadet. Sequitur amor devotus, qui, dum mentem occupaverit, totam igne suavissimæ dilectionis accendit. Sequitur desiderii virtus, quæ, dum latitudinem conscientiæ veluti aura lenis afflaverit, ea quæ retro sunt mens oblita, ad solam faciem conditoris anhelans, quia sui voti finem minime consequitur, contabescit.

14. Oblatio nostræ laudis, quam Deo immolamus, triformis esse debet. Affectuosa, ut mens concordet voci. Fructuosa, ut ædificationem pariat intuiti. Gratiiosa, ut placeat conditori qui gratis dedit.

15. Decretis et adhortationibus sanctorum Patrum bene cogitare, et bene dicere, et bene facere jugiter admonemur: quia in bene cogitare cogitatio est vel honesta, nihil impuritatis contrahens; vel humilis, nihil superbum sapiens; vel pia, nihil crudele molens. In bene dicere vero sermo est vel auditori commodum afferens; vel humilis, nihil inanis eloquentiæ lepore turgescens; vel verisimilis, nihil fucosimulationis objectum in sua prætextatione prætendens. In bene facere quoque factum vel purum, quod munditiam exhibet; vel pium, quod misericordiam redolet; vel pudicum, quod oculos intuentium non offendat aut violet.

16. Usitatum est satis et tritum, sæculum istud merito cæcitatibus et ignorantia suæ Ægypti vocabulo nuncupari, quod nimirum quoties mutatione voluntatis egredimur, tria nobis occurrunt. Stimulus cupiditatum, qui, velut mare Rubrum, sensum rationis nostræ tumidis et procellosis undis cogitationum involvit: et nisi virga discreti iudicii aquæ superiores ab inferioribus secernantur, subruit funditus et demergit. Sequitur cumulus tentationum, quasi alter Jordanis alvei sui metas excedens, et terram corporis nostri solito plenius occupans, nisi area testamenti, id est sententia veritatis, intercedens, impetus 775 illius refrenet, et ipsum penitus arefaciat et exsiccet. Sequitur aculeus molestiarum, qui, cum ingruerit quasi iterum Jordanis Eliseo occurrens, sumendum Eliæ pallium, et mediis fluctibus opponendum: ut quidquid non temporaliter cruciat, respectu Dominicæ passionis sapor mutato, nova nobis suavitate dulcescat.

17. Viæ quæ ducunt ad mortem, ratione trifaria dividuntur. Alia ærumnosa, alia laboriosa, alia deliciosa. Ærumnosa est in pauperibus, qui in paupertate sua regio spiritu et divite animo tumescunt, ab inopia temporali ad æternam miseriam transferuntur. Laboriosa est in avaris et cupidis, qui, dum diversarum anxietate curarum miserabiliter distenduntur, obliviscuntur ea quærere quæ Dei sunt: et avaritiæ aestibus anhelantes, usque ad vitæ terminum ab inquietudine temporali ad æterni laboris angustias transferuntur. Deliciosa, in divitibus delicatis, qui in deliciis et voluptatibus enutrientes corpora et corda sua, post dulcedines momentaneas et horarias suavitates ad sempiternas amaritudines deferuntur.

18. Via quoque quæ ducit ad vitam, simili ratione distinguitur. Est enim alia sanguinea, alia purpurea, alia lactea. Sanguinea, in martyribus, quia in sanguine Agni suorum corporum indumenta laverunt, et per iter martyrii, triumphalis altitudinis solium attingerunt. Purpurea est in confessoribus, qui in sua carne vestigia Dominicæ passionis per abstinentiam expresserunt, et in suis corporibus vulnerum Christi stigmata portaverunt. Lactea in virginibus, quæ in se ipsis puritatis angelicæ candidatum et virtutes sanctimonie consecraverunt, et

per viam munditiæ ad amplexus et thalamos veri sponsi, virtutum pennis feliciter evolarunt.

19. Mors animæ, oblivio: de qua morte suscitatur hoc modo. Per memoriam sentit, per obedientiam audit, per intelligentiam videt, per circumspiciendum olfacit, et gustat per dilectionem.

20. Quator sunt genera voluntatis humanæ. Sicca, in reprobis et terrenis, quorum corda nullo rore gratiæ perfunduntur. Recta, et inchoantibus, qui vitæ pristinæ fortitudinem relinquentes, ad boni operis rectitudinem mutatione voluntatis assurgunt. Devota, in proficientibus, qui usu orationis assidue in amorem bene agendi cœlitus eriguntur. Beata, in consummatis, qui pene nihil aliud nisi Deum cogitantes, in ipso totius desiderii sui finem reponunt. Inter siccam et rectam voluntatem chaos quoddam firmatum est, ut qui voluerit transire, non possit, perversa scilicet intentio. Inter rectam et devotam, inolita consuetudo. Inter devotam et beatam, corporalis affectatio. Quæ tria quasi quidam lapides dum in via nostri operis se opponunt, ne de virtute in virtutem ascendamus, impediunt.

21. Ligna sunt omnes justi, qui plantati in medio Ecclesiæ temporalis, facere debent fructus vitæ qui maneant. Videat autem quisque ut eligat sibi locum irriguum, in quo fructificans proferat in tempore suo vitæ fructum. Sunt autem tres decursus aquarum. Incitamenta Scripturarum, quæ per minas et promissa honestam in homine suscitant voluntatem. Charismata gratiarum, quæ hominem spiritualem ex animali efficiunt, ad sui provisionem et curam informando; et docendo omnem veritatem ministrant operum fecunditatem. Stillicidia lacrymarum, quæ, dum venas intentionis atque propositi suo rore irrigant et infundunt ne lignum moriatur, perseverantiam largiuntur. Qui juxta hæc fluentia radicatus fuerit, per menses singulos faciet fructum, et folia ligni illius ad suavitatem gentium.

22. Non uno eodemque modo omnes qui ebrii fuerint, debriantur. Aliud est vinum malitiæ, quod effluit de uva fellis, et a diabolo initium habuit, qui amaritudinem peccati et mortis humano generi propinavit: quo debriantur iniqui conformes facti ei. Aliud est vinum molestiæ, quod emanat de labrusca conditionis humanæ: quæ Domino suo acetum iniquitatis apposuit. Hoc vino quisquis inebriatur, non iniuste, sed merito peccati sui, a Deo hoc perpetui comprobatur. Aliud est vinum gratiæ, quod ex botro eypri, id est conditoris largitate decurrit: et hoc est mustum, quo sponsi filii debriantur; 776 quod mittitur etiam in utres novos.

23. Reges sunt et sacerdotes, omnes electi: et eos oportet oleo unctionis inungi. Est autem oleum triforme. Aliud siquidem est oleum effusionis, videlicet verbum Dei, quo inhiantur veterem hominem exuentes, ut quasi adolescentulæ in amorem sponsi surgant. Aliud est oleum puritatis, quo lagenæ operum nostrorum impleri debent, quod in lampade divini fervoris ignem debet incessanter nutrire. Aliud vero

oleum exultationis, charitas videlicet principalis: a quæ mentem quam repleverit, dilatat, ut gustans quam suavis est Dominus, in vertice justitiæ sedens in solo Deo gloriatur et gaudeat.

24. Christiani a Christo nomen acceperunt: et operæ pretium est ut sicut sunt hæredes nominis, ita sint imitatores sanctitatis. Tria ergo sunt quæ in Christo nobis expressa, plenis viribus exercere debemus videlicet improbare vivaciter sæculi vanitatem; quia et Jesus ne rex constitueretur a turbis, aufugit. Exercere viriliter pœnitentiam; quia et Jesus sicut agnus occisus est. Et habere veraciter geminam charitatem; quia Jesus pro inimicis oravit.

25. Septem gradus descensionis habet humilitas. Abdicationem rerum exemplo Apostolorum. Abdicationem vestium, sicut Elias et Joannes. Corporis exercitium, ut Paulus. Directionem in prosperis, instar David pauperis, et regis. Patientiam in adversis, sicut Job et Tobias. Proprium abhorreere consilium, et propriæ voluntatis affectum.

26. Arma virtutis, quibus arma nequitie expugnantur, sunt hæc: Plena peccati cognitio, quæ expellit tenebras voluptatis. Pœnitentialis afflictio, contra dulcedinem carnalitatis. Humilis et vera confessio, contra venenum iniquitatis. Sufficiens et digna correctio in mutatione pristinæ voluntatis. Perseverantiæ plena successio, ut perfecta subrogetur custodia sanitatis.

27. Necessaria sunt pœnitentiæ tria hæc. Abstinencia, per quam carnis superbia edomatur. Lectio, cujus fructu reformandus in vigorem animus saginatur. Oratio, cujus munimine et tutela, virtutum examina proteguntur.

28. Humilitatis virtus habet hæc tria. Superiori subdi, ut ad ejus æqualitatem nulla ambitione vel invidia rapiatur. Equali non præferri, ne illicito appetitu superior velle fieri videatur. Minori subdi potius quam præponi, ut ex hoc humilitatis veritas comprobetur.

29. Non omnes uniformiter gradiuntur ad Deum. Quidam passu; sicut illi qui terrenorum curis impliciti, vix aliquando respirant, ut Domini recordentur. Quidam modesto incessu; sicut hi qui Domini servitio mancipati, et Deo quidem serviunt, et tamen erga se ipsos indulgentiores existunt. Alii veloci, id est rapido cursu; sicut hi qui super carne sua se intuentes, et se et transitoria contemnent, celeriter proficiscuntur ad Deum, hoc solummodo cupientes, in pace quiescere in id ipsum.

30. Tria sunt loca, cœlum, terra, infernus; et habent singula habitatores suos: cœlum, solos bonos; terra, mixtos; infernus, solos malos.

31. Triplici morbo laborat genus humanum: principio, medio, et fine, id est nativitate, vita, et morte. Nativitas immunda, vita perversa, mors periculosa. Venit Christus, et contra triplicem hunc morbum attulit triplex remedium. Natus est enim, vixit, mortuus est: atque ejus nativitas purgavit nostram,

mors illius destruxit nostram, et vita ejus instruxit nostram.

32. Electos tria in futuro manent. Interna satietas; æterna jucunditas; jucunda voluptas. De his dicitur, *Exsultent justi* (Psal. lxxvii, 4), etc.

33. Triforme est desiderium electorum. Unanimitè habitare in domo: unde est, *Unam petii a Domino* (Psal. xxvi, 4). Victoriæ obtinere de mundo; unde est, *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* (Rom. vii, 24.) Præsentialiter frui Deo: unde est et illud, *Cupio dissolvi, et esse cum Christo* (Philipp. i, 23).

34. Trifarius est prælatorum timor. Ne auditium animos exquisitior apparatus commoveat: ne interni iudicis oculos immoderatio usus offendat: ne justitiæ retributio in præsentibus eis fiat.

35. Triformis est sanctorum dolor: quia ceciderunt de 777 paradiso; quia tenentur in exsilio; quia differuntur a regno.

36. In monte montium Christo fuerunt hæc duo: coagulum passionis, et pinguedo sanctitatis.

37. Vituli quos Domino immolare debemus, tres sunt. Novæ conversionis effectus: quasi vitulus novellus cornua producens et ungulas. Sacræ religionis profectus: qui est vitulus tenerrimus de armento. Consummatæ virtutis affectus: qui est vitulus saginatus.

38. Quadriformis est pressura nostra. Corruptibilis carnis angustia: quæ sunt dolores mortis. Temporalium pressurarum molestia: quæ sunt torrentes iniquitatis. Occulti hostis latentes insidie: quæ sunt dolores inferni. Deceptorie facies mundanæ gloriæ: quæ sunt laquei mortis.

39. Fumus est ab ira Dei: quia in consideratione iræ Dei electi compunguntur. Ignis facie ejus: quia per cognitionem et præsentiam ad amorem accenduntur. Caligo sub pedibus ejus: quia per districtum illius examen reprobis desperationis nebulis obscuratur.

40. Ambulat Dominus super pennas ventorum, eum electi ejus dulcedinem vel tenuiter attingunt. Volat, cum de incircumscripita ejus substantia nihil percipiunt. Unde est: *Fuge, dilecte mi* (Cantic. viii, 14). Ponit Dominus tenebras profunditatis et altitudinis latibulum divinitatis suæ, in luce puritatis et sanctimonie habitaculum mansionis suæ.

41. Portas suas mundus habet quibus ingredimur ad eum, quæ sunt, corrupta sensualitas, et incesta cupiditas: unde est, *Appropinquerunt usque ad portas mortis* (Psal. cvi, 18). Portæ inferi, cæca desperatio, et dura obstinatio: unde est, *Portæ inferi non prævalebunt* (Matth. xvii, 18). Portæ cœli, humilis patientia, quæ est porta ferrea ducens ad civitatem (Act. xii, 10): et amoris concordia, quæ est porta orientalis (Ezech. xlv, 1).

42. Genera retributionis sunt quatuor: duo in hoc sæculo, et duo in futuro. Retributio prosperitatis et abundantie impiorum, unde est, *Receperunt*

mercedem suam (Matth. vi, 5). Damnationis et ignominiae eorum, familiaritatis et gratiae justorum, dulcedinis, amoris et gloriae. Duo autem sunt quae remunerantur: justitia operis, et puritas cordis.

43. Tres sunt lucernae. Regula disciplinae Christus, quae accenditur, ut drachma perdita inveniat. Forma veritatis in Evangelio, quae ponitur super candelabrum. Scientiae puritas in corde bono, quae illuminatur a Domino.

44. Pedes nostri esse debent sicut cervorum, et sicut vituli.

45. Alii sunt filii alieni, qui mentiuntur: alii filii Belial, qui non cognoscunt Deum: alii filii Israel, qui cognoscunt.

46. Triforme est semen. Veritatis et justitiae, quod in terra jactum, facit fructum centuplum: iniquitatis et malitiae, quod est genimen viperarum: erroris et malitiae, quod est Chanaan, et non Juda.

47. Sapientia Dei, quasi perdix, fovet filios quos non peperit; quasi gallina congregat pullos sub alis; quasi aquila provocat ad volandum.

48. Trifaria est vestis nostra. Poenitentialis anxietas, quae est vestis viduitatis: religiosa maturitas, quae est vestis jucunditatis: sincera integritas, quae est vestis virginum.

49. Vestes Esau, honestas vitae, et maturitas disciplinae: pelliculae haedorum, abjectio noxiae vetustatis, et mortificatio propriae voluntatis. Cibi, hilaris obedientia, et humilis abstinentia. Pater tangit filium apposita probationis manu. Osculatur secretae inspirationis instinctu. Benedicit religionis profectu.

50. Tria sunt necessaria puritati. Integritas actionis, simplicitas intentionis, tranquillitas devotionis.

51. Puritas tria confert: spiritum libertatis, gaudium securitatis, firmitudinem charitatis.

52. Reprobi aliquando sunt sicut fumus, quia in sua altitudine evanescent. Aliquando sicut pulvis, quia nullum charitatis humorem proferunt. Aliquando sicut cera, quia ad calorem, id est impulsu tentationis, facile liquefiunt.

53. Portae Sion, id est Ecclesiae, sunt sacramenta, sine **778** quibus Ecclesiam non intramus. Portae justitiae sunt virtutes mediae, quas temporaliter exercemus. Portae aeternales sunt praecipuae virtutes, quas etiam in futuro habituri sumus.

54. Tria sunt quibus obnoxii sumus Deo. Signaculum naturae, quo ad similitudinem Dei facti sumus. Talentum fidei, quod per bonum opus Deo integrum resignare debemus. Titulus professionis, quo ad serviendum Deo sponsonis vinculis alligamur.

Tribus modis nos interrogat Deus. Promulgatione praeepti, ut nostra nobis obedientia nota fiat. Inventionem flagelli, ut patientia nostra proximis innotescat. Revelatione secreti, ut se nobis virtus humilitatis aperiat.

55. Tribulatio tria confert. Exercitium, ne virtus amoris, otii tempore frigescat. Probationem, ut

A nostrae constantiae fortitudo ad exemplum hominibus innotescat. Praemium, ut juxta tribulationis modum, immensum gloriae pondus accipiat.

Adversitati tria sunt opponenda. Electorum agones et angustiae, quas patiuntur qui pie vivunt. Redemptoris afflictiones et molestiae, quas ei saevissimi principes intulerunt. Dispositio moderatricis justitiae, cujus altitudinem quasi virgæ Joseph summitem non discutere, sed adorare debemus. Hæc sunt tria illa ostia, vectes et termini, quibus Dominus circumdat mare sæculi.

56. Triforme est exercitium electorum. Austeritas jejuniorum, qua excolitur terra carnis, ut fructum ferat. Assiduitas lectionum, qua reficitur animus, ut homo interior pinguescat. Instantia orationum, qua mens ad caelestium appetitum assurgat.

B 57. Auctor mirabilium Deus tria quaedam mirabilia operatus est in Maria. Integritatem munditiae mirabiliter suscitavit, ut arca testamenti auro purissimo tegetetur. Puritatem virginem potentialiter fecundavit, ut rubus ardens non combureretur. Ina supernis inefabiliter copulavit, ut scala Jacob mediante, terrena caelestibus unirentur.

58. Tria nobis contulit Mariae fecunditas. Avertit jugum captivitatis antiquae; remisit iram indignationis divinae: delevit notam iniquitatis humanae.

59. Electi tria praestolantur in futuro. Quod in eis mortale est, a vita penitus absorberi: perennis gloriae compensatione ditari: Deum sicuti est insatiabiliter contemplari.

C 60. Reprobi tria sperare dicuntur. Voluptatem corpoream sibi ad sufficientiam cumulari: momentaneam gloriam ad beatitudinem suffragari: mores suos et opera nullo posse judicio reprobari.

61. Imitator Christi tria debet agere. Simplicis innocentiae sensum tenere, ut cum Christo puer efficiatur. Abiectum amare, ut infantiae Christi pannis vilibus involvatur. In disciplina simpliciter ambulare, ut cum Christo in praesepio positus inveniat.

62. Spiritus sunt administratorii, qui curam habent salutis nostrae: sunt operatorii, qui auctores existunt sospitatis humanae: sunt contemplatorii, qui assistunt vultui majestatis divinae.

D 63. Beati spiritus visione satiantur, dulcedine ebriantur, charitate sociantur.

64. Homines Deum exspectantes, debent esse suspensi quando veniat, dubii quid eis deferat: hilares et devoti, diligentius adornati; tria sperantes in eo, nuptialem praesentiam, familiarem gratiam, liberalem munificentiam.

65. Tres sunt species nuptiarum. Prima, reconciliationis per fidem, in qua sunt tria fercula: peccatorum ablutio, gratiae consecutio, naturae reformatio. Secunda, adoptionis per spem, in qua etiam sunt eloquii divini consolatio, alimoniae caelestis communio, dulcedinis internae praebatio. Tertia est glorificationis perfecta per charitatem: cujus

fercula sunt, aeterna incorruptio, vera glorificatio, perennis Dei visio.

66. Tres sunt equorum species. Mundialis superbia, cujus ascensor cadit retro. Spiritualis scientia, cujus collo circumdantur hinnitus. Integralis munditia, quam omnis **779** caelorum exercitus sequitur in vestimentis albis.

67. Verba consolationis Dei sunt ablutio culpae, restitutio gratiae, evasio exsilii, consecutio regni, consortium divinitatis, adeptio aeternitatis.

68. Arma fidelium tria sunt. Sapientiae plenitudo, quae est funda David, de qua sententiarum lapides emittuntur. Patientiae firmitudo, quae est baculus, quo luporum rabies propulsatur. Charitatis amplitudo, quae est pera David, de qua orationes profertur.

69. Tria praelatis necessaria sunt. Viva fidei et doctrinae sinceritas, ut inhabitent in eadem regione. Studiosa bene operandi sedulitas, ut vigilias cum pastoribus celebrent. De salute subditorum diligens curiositas, ut custodiant gregem suum.

70. Bubulcus habere debet duo. Vocis suavitatem, quae laborem mulceat operantium. Aculei punctioem, quae torporem excutiat pigritantium.

71. Tres sunt species poenitentiae. Simulatoria et infructuosa, cujus exemplum est in Esau et in Saul. Crudelis et desperata, sicut in Cain et Juda. Utilis et consummata, sicut in Maria et Zacchæo: cujus partes sunt quinque; contritio in corde, confessio in ore, maceratio in carne, correctio in opere perseverantia in virtute.

72. Tria inveniuntur in Petro: fidei unitas, poenitentiae veritas, amoris soliditas.

73. Tria sunt genera mutationum. Sublimitas in humilitatem; quando Verbum carnem assumpsit. Contemptibilitas in majestatem; quando se homo Deus coram discipulis transformavit. Mutabilitas in aeternitatem; quando resurgens caelum regnaturus ascendit.

74. Ea quae agimus, vel in lumine vultus hominum facimus, ut hominibus placeamus: vel in lumine vultus nostri, ut benefacere quod malum est nos credamus: vel in lumine vultus Dei, ut ipsi soli, quidquid boni in nobis est, humiliter adscribamus.

75. Tria sunt quae patientiam subruunt. Anxietas nimia doloris, causa justa innocentis, indignitas inferentis.

76. Qui a societate recedit, amittit conventorum solatia: prosequendo socios subit fastidia: aberrans facile sequitur devia, incurrit saepius vitae naufragia.

77. Magistri operum Pharaonis tres sunt. Fetidus ardor aestuantis luxuriae: anxius furor saevientis avaritiae: noxius appetitus inanis gloriae.

78. Tres sunt in nobis principes quos necesse est mori, ut Christus vivat. Prudentia saecularium, quae est Joseph. Eloquentia spiritualium, quae est Moyses. Copia temporalium, quae est Josue.

79. Triforme est impiorum refugium. Deceptricis

A documentum fallaciae, quae est Phithon. Saecularis munimentum potentiae, quae est Ramesse. Simulatoris figura justitiae, quae est civitas Solis. Has jubet Pharaon aedificari.

80. Tres sunt calices quos Dominus nobis propinat. Poenitentiae et doloris, qui est plenus mixto. Patientiae et laboris, quem bibit Jesus. Benevolentiae et amoris, qui est inebrians et praclarus.

81. Quinque sunt torrentes. Crudelitatis et malitiae, qui est Cison, apud quem Jabin occiditur. Philosophialis eloquentiae: hic est Cedron, ultra quem Jesus egreditur. Passionis et angustiae: hic est in via, de quo Jesus dicitur bibisse. Coelestis sapientiae, apud quem Elias pascitur. Jucunditatis et laetitiae, quo potantur electi.

B 82. Tribus modis renovamur, Carne, per Baptismi mysterium ab originali peccato: opere, per poenitentiae remedium ab actuali delicto: carne et spiritu, per resurrectionis donum.

83. Species terrae quadriformis est. Flos et viriditas temporalium bonorum, quae irrigatur sicut paradisi. Utilis vita et conversatio electorum, de qua oritur panis. Amoenitas caelestium mansionum, quae fluit lacte et melle. Situs gehennalium locorum, quae est terra miseriae et tenebrarum.

84. Quadrifarium est genus deserti. Invia mundani exsilii solitudo: de quo David, *In terra deserta, invia et inaquosa* (Psal. LXII, 3). Disciplinae christianae difficilis altitudo: in qua peregrinantur filii Israel. Coelestis Jerusalem delectabilis amplitudo: in qua relinquuntur oves nonaginta novem. **780** Gehennalis miseriae terribilis habitudo: quae est desertum solitudinis.

85. Quatuor sunt species currum. Elationis et dominii, in quo mergitur Pharaon. Humilitatis et studii, in quo sedet Eunuchus. Devotionis et obsequii, in quo sedens Joseph occurrit patri. Amoris et desiderii, in quo rapitur Elias.

86. Triformis est ascensus Domini. Victoriosus, quo ascendit super occasum. Speciosus, quo ascendit super caelos caelorum. Gloriosus, quo ascendit super pennas ventorum.

D 87. Regnum caelorum alii violenter rapiunt, ut pauperes spiritu: alii mercantur, ut illi qui faciunt amicos de mammona iniquitatis: alii furantur, ut mulier quae tangit fimbriam: alii compelluntur intrare, ut pauperes saeculi.

88. Quatuor sunt quae veram conferunt humilitatem. Vilitas operis, assiduitas subjectionis, comparatio melioris, judicium conditoris.

89. Tria sunt judicia: alienum, proprium, divinum.

90. Pretiosam mortem aliquando facit vita, ut in confessoribus: aliquando causa, ut in martyribus: aliquando vita et causa, ut in plerisque.

91. Tria sunt praeputia quae praeciduntur. Carnis praeputium in Judaeo: cordis praeputium in Christiano: linguae praeputium in perfecto.